

NỮ HOÀNG TRIANON

**** TP. NGUYỄN VĂN THÀNH 23 ****

Vua Louis 15

Vua Louis 15 thường được gọi Louis thương mến hay Người Yêu: Louis 15 (Louis XV le Bien-Aimé), lên ngôi lúc còn nhỏ tuổi thuộc Triều Đại Bourbon, điều khiển nước Pháp qua sự nhiếp chính của Quận Công de Bourbon và tiếp đến Đức Hồng Y Pháp Fleurry.

Nhà Vua kết hôn với Công Chúa Ba Lan Marie Leszczyn'ska, năm 15 tuổi (1710-1774). Sau khi Đức Hồng Y Fleurry

từ trần, nhà Vua tự cầm quyền nhưng chịu ảnh hưởng chính trị khá mạnh mẽ của người tình Madame de Pampadour.

Có thể tóm tắt Triều Đại Louis 15 (1710-1774) đã dính líu tới nhiều cuộc chiến như tại Ba Lan, Áo, Anh gây thâm thủng ngân sách vì canh tân quân đội với các chiến phí quá nặng đưa tới cải tổ tài chính nhiều lần, nhưng vẫn mất Ấn Độ, Gia Nã Đại, bù lại sát nhập vào nước Pháp miền Lorraine thường tranh chấp vũ trang với Đức (23.547 cây số vuông) và đảo Corse thuộc quyền quản trị của Ý (8.680 cây số vuông).

Cuối Triều Đại Louis 15 đánh dấu bằng sự chấn chỉnh tổ chức nội bộ, canh tân hải quân sao cho chiếm được ưu thế đối với Anh và liên minh với Áo ngăn chặn Anh đang đe dọa thuộc địa hải ngoại cùng mậu dịch của Pháp và chống lại Phổ (tên xưa của Đức Quốc) chiếm tỉnh Silesia của Áo.

Liên minh Anh-Phổ ra đời do Thỏa Ước Westminster làm thay đổi cán cân quyền lực tại Âu Châu. Do đó, Pháp cần một đồng minh mạnh tại lục địa, đã chọn Áo để thăng bằng quyền lực. Áo không phải là đồng minh thân tín nhưng đóng một vai trò chiến lược cần thiết vào giai đoạn đó. Cả Pháp lẫn Áo đều thất bại trong cuộc chiến tốn kém và tổn thất khá nặng kéo dài bảy năm. Pháp mất nửa thuộc địa còn Áo không tái chiếm được Silesia vẫn ở trong tay quân đội Phổ.

Theo sử gia Joan Haslip, Marie Antoinette và Louis Auguste bị hy sinh cho Liên Minh Pháp-Áo xấu số đó vậy. Triều Đại trên nổi tiếng đã chủ xướng những lễ hội thật xa hoa tại Cung Điện

Versailles đòi hỏi sự lịch duyệt trong phong cách và vẻ đẹp trong kiểu mẫu trang phục và trang sức của giới quyền quý cao sang.

Vua Louis 16 và Hoàng Hậu Marie Antoinette

Vua Louis 16 và Hoàng Hậu Marie Antoinette tiếp nối truyền thống tổ chức lễ nghi và lễ hội theo cung cách sang trọng và hoang phí của triều đại trước để lại mà thôi.

Tưởng cũng cần đề cập thêm vào thời đó, chỉ có hai Triều Đại nổi tiếng nhất tại Âu Châu về lễ nghi, và yến tiệc tổ chức cực kỳ xa hoa tại Cung Đình, là Triều Đại Habsburg (Maria Theresa) và Bourbon (Louis 15). Công Chúa Áo Marie Antoinette, 14 tuổi cũng nổi danh với các kiểu áo lễ hội được những người ngưỡng mộ phong cho chức “Công Chúa Thời Trang” tại Áo.

Ngoài ra, Vua Louis 15 cũng được nhiều người biết đến vì nhà vua có nhiều người tình. Không phải người tình nào cũng sống trong cảnh giàu sang quyền thế, ví dụ như người tình hẩm hiu của cố vua Louis 15, Madame du Barry bị đưa lên máy chém Guillotine. Ngồi trên chiếc xe bò không mui lăn qua đường phố Paris tới nơi hành hình, nữ tử tội Du Barry gào thét, van xin, cầu khẩn những người quan sát ở dọc đường hãy nhủ lòng thương cứu bà ta. Đây là một người đàn bà độc nhất, trong số những nữ phạm nhân bị kết án chém đầu, đã hét ầm lên không chịu lên đoạn đầu đài, kêu van đau đớn, khơi dậy lòng nhân từ của những người đến tham dự vụ hành hình. Vòng vẫy mảnh liệt và chống đối quyết liệt đao phủ vào giờ phút cuối cùng, dưới lưỡi dao Guillotine sáng loáng, Du Barry tiếp tục gào thét kích động đám đông: “Hãy cứu tôi! Hãy cứu tôi!”. Đao phủ lo sợ phản ứng của công chúng, vội vã hoàn tất nhiệm vụ đưa ngay Madame Du Barry về bên kia thế giới không theo thủ tục hành hình thường lệ.

Các nhà vua thuộc Triều Đại Bourbon đều có người tình chính thức, đặc biệt Vua Louis 16 đã phá lệ, không có người tình nào cả,

chỉ trung thành với Hoàng Hậu Marie Antoinette mà thôi. Các Sử gia cho đó là một khuyết điểm nhưng không giải thích lý do tại sao.

Sự chung tình của nhà vua bằng bạc suốt cuộc sống vương giả với Antoinette từ lúc nàng 14 tuổi cho tới cái tuổi đi vào độ đẹp nhất của đời người đàn bà được thể hiện qua sự hóa giải ngăn cách giữa Triều Đình và Hoàng Hậu, xoa dịu mọi sự chỉ trích của quần chúng, tặng ngay Antoinette khi mới đăng quang lên ngôi vua, một địa phận riêng để tiêu khiển "Trianon", nhiều kỷ vật tự tay vua làm lấy như chiếc bàn đặt trong phòng ngủ của Hoàng Hậu tại Trianon hiện được bảo tồn tại Bảo Tàng Viện Nissini de Camondo.

Và, đặc biệt hơn nữa giao cho người em gái của nhà vua, Madame Elisabeth, cùng với Quận Chúa trẻ đẹp Yolande Gabrielle de Polignac thường xuyên ở cạnh Công Nương Lamballe trông nom Antoinette, và sau này Công Nương Lamballe thay thế Polignac cho đến ngày Hoàng Hậu từ giả Trianon năm 1785. Còn riêng em gái vua, Madame Elisabeth, người thân thuộc duy nhất đã coi thường mọi sự đe dọa mạng sống dưới lưỡi dao Guillotine, vẫn ngang nhiên gần gũi chăm sóc ông anh và bà chị dâu cùng hai cháu cho đến giờ phút cuối cùng lên máy chém chặt đầu vào đợt Đại Khủng Bố tháng 6 năm 1794 (la Grande Terreur, Juin-Juillet 1794) về tội trung thành với Triều Đại Bourbon.

Công Nương Lamballe, bạn thân của Antoinette, cũng chịu chung số phận như em gái vua Louis phải lên máy chém, chỉ khác đầu Lamballe bị bêu qua phố phường Paris vì nữ tử tội chấp nhận thà bị mất đầu hơn là phải man khai cắn thù người bạn thân thiết của mình vào đợt Khủng Bố tháng 9 năm 1792.

Madame du Barry

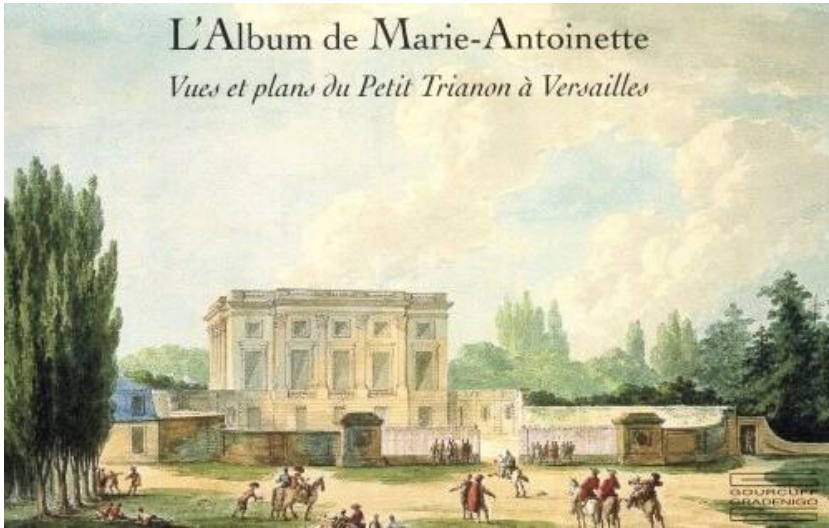

Madame Elisabeth

Lamballe

TRIANON hay BÀN TAY ĐỊNH MỆNH

Marie Antoinette thật vui mừng được nhà Vua tặng một địa phận riêng Trianon để giải trí vào năm 1774. Công việc trang trí và sắp xếp lại Khu Vườn theo kiểu mẫu của người Anh sao cho hài hòa và cân đối được khởi sự ngay. Ngoài công trình xây cất đã có, Antoinette muốn thực hiện một con suối, dòng sông, nhiều ao hồ, cù lao, nhà Hát Nhỏ, Xóm vắng trong ngôi làng kiểu mẫu và Nhà tu kín với tháp chuông để đứng ở trên cao Lâu Đài ba tầng bán cổ điển, có thể ngắm cảnh nên thơ vùng Trianon.

Ba nhà Kiến Trúc Sư hàng đầu ở Paris, M. de Caraman, Turgot và Mique cùng các nhà hội họa trang trí tài danh đã hoàn thành mau chóng dự kiến của Antoinette. Trianon trở nên nổi tiếng. Hàng vạn, hàng triệu người có thể đến thăm Fontainebleau hay Cung Điện Versailles, nhưng muốn vào Trianon phải có giấy phép hoặc giấy mời của Hoàng Hậu mới được vào thăm.

Theo sử gia Richard Covington viết một bài đặc biệt kỷ niệm ngày Hoàng Hậu Marie Antoinette bị kết án chém đầu năm 1793 cho Bảo Tàng Viện Smithsonian tại Thủ Đô Hoa Thịnh Đốn, ấn hành tháng 11 năm 2006, công trình xây cất bổ túc tại Trianon kể cả Thôn nhỏ ở vùng quê làm tốn cho công quỹ hơn 2 triệu quan, vào thời đó, nay trị giá hơn sáu triệu quan. Đó là chưa kể ngân khoản đài thọ việc thiết kế và trang trí phòng ăn, phòng họp, tiếp khách những buổi hòa nhạc, diễn kịch, dạ vũ ngoài trời với những hệ thống đèn treo, đèn và củi đốt ở đường hào thường được tổ chức đón tiếp khoảng 300 khách mời đến tham dự các cuộc vui tại Trianon.

Muốn thực hiện kế hoạch xây cất và trang trí trên, Hoàng hậu Antoinette phải xin phép Tổng Trưởng Tài Chánh và Kiến Thiết chấp thuận rồi sau đó được nhà Vua phê chuẩn mới đưa ra thực hiện, ví dụ như Xóm nhỏ trong ngôi làng kiểu mẫu phải chờ 5 năm mới được phép khởi công xây cất. Tất cả công trình kiến trúc cũ cũng như mới tại Trianon đều thuộc Cơ Quan Quản Trị Tài Sản của Hoàng Cung.

Những sự chi tiêu riêng không dính dáng gì tới công quỹ cả, nếu có, Hoàng Hậu phải bỏ tiền túi ra trả. Chẳng hạn vào tháng 4 năm 1775, Hoàng Hậu Antoinette mua một đôi vòng hạt xoàn đeo cổ tay trị giá 300.000 bảng Anh (đơn vị tiền tệ Anh, livre sterling, hay livre) dư sức mua một dinh thự sang trọng nhất ở khu đất tiền nhất tại Kinh Thành Ba Lê. Tiếp đến năm 1776, Hoàng Hậu lại mua đôi bông tai hạt xoàn với giá 460.000 bảng Anh, phải trả góp hơn 6 năm. Số nợ này được khấu trừ vào tiền trợ cấp hàng năm dành cho Hoàng Hậu theo đúng sự quy định của thủ tục tài chính.

TAI TIẾNG LAN TRUYỀN

Trong cuộc hành trình qua Pháp từ năm 1770 đến ngày lìa cõi trần 16 tháng 10 năm 1793, Hoàng Hậu Antoinette ngự ở Điện Versailles 10 năm, 7 năm ở Trianon và 6 năm trị vì tức được 23 năm. Thực ra Antoinette không ở thường xuyên ở Trianon, lúc ở Versailles, khi ở Trianon, nhưng dành rất nhiều thì giờ trong các trò vui chơi không lành mạnh với đám nịnh thần, trong đó có điệp viên, tại Trianon vào thời gian từ năm 1774 đến 1780.

Kết hôn được 7 năm, Antoinette không có con nên cảm thấy nhớ nhà và chán nản kinh khủng. Viết thư cho người bạn thân vào tháng 4 năm 1775, Antoinette tâm sự “Sở thích của tôi không giống nhà Vua chỉ ham đi săn bắn và mày mò làm thủ công bằng kim khí hay vật liệu nhẹ”.

Quả vậy, trong khi Louis do dự, tiết kiệm và nghiêm nghị, Antoinette hoang phí quá đáng và nông nổi. Nhà vua thích sống một mình với thú vui tìm tòi làm thủ công, Hoàng Hậu đắm mình vào hội hè huy hoàng làm quay cuồng xã hội. Khi nhà Vua đi ngủ vào lúc 11 giờ đêm, Antoinette còn say đắm với yến tiệc và dạ vũ tung bừng thâu đêm. Antoinette thức dậy vào 11 giờ trưa, Louis đã dậy rất sớm. Đôi khi Antoinette quá buồn chán như muốn dấy lên sự chống đối nghi lễ tẻ nhạt trong Cung Điện, đã trốn ra ngoài trong dạ vũ hóa trang với đám cận thần phóng đảng đến coi nhạc kịch, nhà hát và đánh bài. Trò chơi phiêu lưu và bất xứng trên xui khiến Antoinette gặp Bá Tước Thụy Điển Axel Fersen vào tháng Giêng năm 1774, lúc đó Fersen 18 tuổi với cặp mắt xanh lãng mọng như người hùng trong tác phẩm nổi tiếng nào đó, con một nhà quý tộc

Bá tước Axel Fersen

Thụy Điển, trước đây đã từng cộng tác với Triều Đình dưới thời Vua Louis 15, đang đi du lịch vòng quanh nước Pháp. Hoàng Hậu có cảm tình ngay với Fersen và mời Fersen đến dự khiêu vũ nhiều lần tại Điện Versailles, nhưng không bao lâu Fersen rời Pháp sang Anh Quốc theo khóa học quân sự tại một Quân Trường nổi tiếng. Bốn năm sau, Fersen trở về Cung Đình Pháp như một sĩ quan trẻ và, theo Bá Tước François Emmanuel de Saint Prist, Tổng Trưởng Nội Vụ trong chính quyền Louis 16, viên sĩ quan trẻ này đã “chiếm đượ

trái tim của Hoàng Hậu”.

Fersen trở nên một người khách quý đến Trianon nhiều nhất. Hoàng Hậu đi xa hơn, đã trang trí căn phòng ở lầu 2, trên phòng của Hoàng Hậu cho Fersen. Hai người bắt đầu bí mật trao đổi thư từ, một trong những bức thư của Antoinette được ghi vào nhật ký của Fersen, có đoạn như sau “Em có thể nói với anh rằng em yêu Anh”. Một người đáng tin cậy trong Triều Đình tiết lộ, Antoinette ngày càng yêu say đắm Fersen và, có lẽ được sự chấp thuận ngầm của nhà Vua, chỉ một người: Tùy Viên Quân Sự Bá Tước Axel Fersen. Tường cũng cần đề cập thêm suốt thời gian từ năm 1774 cho đến ngày Hoàng Hậu giã từ Trianon, Vua Louis 16 chưa hề ngủ một đêm nào tại Trianon dù rằng Hoàng Hậu ân cần mời mọc nhiều lần đều bị nhà Vua từ chối khéo léo không làm mất lòng Hoàng Hậu.

TIN XẤU ĐẾN THÀNH VIENNE

Bị mê hoặc bởi nhóm cận thần trục lợi và hoang đàng tìm cách bịt mắt che đậy không cho nhìn thấy thực trạng của đất nước, Antoinette lao vào cuộc sống xa hoa trụy lạc, tại Trianon, đã lãng quên bổn phận của người vợ và Hoàng Hậu. Ngoảnh mặt làm ngơ trước sự chỉ trích của người dân, Antoinette chẳng những mất dần sự tín nhiệm và ngưỡng mộ của quần chúng mà còn ngày càng gây thêm bất mãn. Giờ đây, Antoinette không còn nghe lời khuyên bảo của ai nữa, ngay cả thầy dạy học Vermond lẫn Đại Sứ Áo Mercy d’Argenteau, người tâm phúc và nhân viên tình báo của Mẫu Hậu. Nếu bị Mẫu Hậu quở trách về lối sống phóng đãng và hoang phí phi lý được tường thuật trên báo chí và đặc biệt loại sách nhỏ (pamphlet) chuyên đưa tin ly kỳ, hấp dẫn xảy ra tại Trianon ở mục

“Tin Tức Triều Đình”, Antoinette trình báo Mẫu Hậu đó là toàn chuyện bịa đặt phóng đại.

Mẫu hậu Maria Theresa

Không một bài bình luận nào trên báo chí cùng loại sách nhỏ vu cáo, phỉ báng Antoinette đủ điều kiện có thể thiếu trong Bộ Tham Mưu của Mẫu Hậu Theresa. Vào thời đó loại sách nhỏ pamphlet đóng một vai trò

truyền thông rất quan trọng. Đó là phương tiện tuyên truyền rất tinh vi và hữu hiệu của phe đối lập phổ biến rộng rãi từ hang cùng ngõ hẻm đến làng mạc hẻo lánh xa xôi về sự đấu tranh lật đổ chế độ quân chủ chuyên chế kéo dài một ngàn năm không còn được người dân ủng hộ nữa. Loại sách nhỏ này đáp ứng thị hiếu và sự quan tâm của đại đa số quần chúng thuộc thành phần nông dân, công nhân, tư chức, tiểu thương cùng những người nghèo yếu thế đủ mọi mặt so với giới tu sĩ và giới quyền cao chức trọng được hưởng nhiều đặc ân của triều đình. Vào thời đó chưa có Viện thăm dò ý dân như ngày nay, nhưng nếu muốn biết ý kiến người dân, chính quyền phải sử dụng sách pamphlet, ví dụ như qua cuộc thăm dò vụ xét xử Vua Louis 16 cho thấy tuyệt đại đa số dân chúng không muốn kết án chém đầu Vua Louis 16 mà chỉ nên áp dụng hình phạt lưu đày mà thôi.

Bất hạnh thay, Antoinette nhận địa phận riêng Trianon lại rơi vào chu kỳ kinh tế suy thoái đúng lúc dân quê bị mất mùa liên tiếp mấy năm. Giá sinh hoạt tăng vùn vụt, người dân nghèo không còn khả năng mua bánh mì theo nhu cầu chứ nói chi đến nhu yếu phẩm khác. Xã hội trở nên bất ổn, nạn đói đe dọa và có nơi bị đói. Nhà Vua được hai cố vấn kiệt xuất Turgot và Necker đưa ra nhiều kế hoạch để giải quyết cuộc khủng hoảng tài chính nhưng đều thất bại. Trong khi đó, Antoinette không cần trọng xài phung phí của công lại nói một câu vô ý thức “Nếu không có bánh mì, cho họ ăn bánh ngọt”. Thực ra Antoinette không hề nói câu đó mà là câu nói của một nhân vật nổi tiếng khác đã gán ghép cho Antoinette vì mục đích chính trị. Sau này, các nhà viết sách pamphlet thay đổi chiến thuật không gán ghép nữa mà dựa chút ít sự thật để thêu dệt tai tiếng cho hấp dẫn lôi cuốn người đọc khiến hư thực lẫn lộn dễ gây ra sự ngộ nhận. Vì lý do trên, một số sử gia đọc những sách

pamphlets với những lời tục tĩu và phỉ báng thường dựa vào nghe người này nói, người kia đồn đại, thiếu bằng chứng nên đưa ra sự nhận xét: “Antoinette là nạn nhân của các loại sách đồ”.

Phân tích những sách pamphlets và những biến động chính trị dồn dập xảy ra như bão táp tại Pháp trước cuộc Cách Mạng, Mẫu Hậu Theresa nổi tiếng là người nhìn xa trông rộng, đã sớm đưa ra nhận định: Trianon sẽ làm tiêu tan hy vọng củng cố Liên Minh Pháp-Áo. Trianon sẽ hủy hoại cuộc đời của Antoinette.

Nhưng có một nhà soạn nhạc M. de Boufflers, lừng danh về nhạc kịch trường (Opera buffa hay Opera bouffe), lại nhận xét cá tính của Antoinette nhìn dưới góc độ khác. Vào năm 1779. Hoàng Hậu yêu cầu Boufflers đặt bài hát “kể ra hết mọi lỗi lầm của Hoàng Hậu bị chê trách được phổ biến trong các sách báo phỉ báng”. Hiệp sĩ Boufflers đồng ý và vẽ chân dung của Hoàng Hậu dưới tên bà chúa Thémire qua bài hát mang tựa đề Theo điệu “Phyllis đòi xem chân dung”.

Đây là bài hát duy nhất được chọn đăng trong tác phẩm nổi tiếng “Hoàng Hậu nước Pháp” (Queen of France by André Castelot). Lời ca thật “hóc búa” rất khó dịch mang tính cách hài hước nhẹ nhàng nhưng chứa đựng nội dung hết sức sâu sắc.

Air: “Phyllis asks for her portrait”

Are you concerned to hear

What’s said about Thémire?

At moments, it is said,

You’d think she’d lost her head.

Is that really so?

Yes, but you must know

She can so fashion it

That her strange lack of wit

Would even captivate

A mind of Cato’s weight. .

Too much good sense, it’s said

Has never plagued her head,

But incense, so they say,

Enchants her all the day.

Is that really so?

Yes, but you must know

So full of skill is she

That every deity

Would come down to adore her

And burn incense before her.

If she has promised you

A private rendez vous

*Or business talk, they say,
She soon forgets the day.
Is that really so?
Yes, but you must know
That when you meet once more
Her faults fly through the door,
And time itself will fly
Only too quickly by.
Self-centredness supreme--
That is her guiding theme.
She loves herself, they say,
As dearly as she may.
Is that really so?
Yes, but you must know
She must be left her creed.
Can she be blamed, indeed,
For loving as she does
What everybody loves?*

Theo điệu: “Phyllis đòi xem chân dung”

*Này, bạn có muốn nghe
Câu chuyện bà chúa Tê-mia?
Đôi khi tưởng bả dặt dờ
Nào ngờ bà chỉ giả vờ thế thôi.
Thật thế sao?
A nhưng bạn cũng phải biết
Là bà ấy có thể
Biến chuyện trông tưởng khật khờ
Lại thành cho kẻ thông minh bẽ bẽ
Vẫn bị mê hoặc, hớp hồn luôn.
Thông minh quá, người ta bảo,
Chưa bao giờ là đặc điểm của bà
Nhưng ngải trâm thì ô hô lại khác,
Suốt ngày bả có thể thử, sờ.
Thật thế sao?
A nhưng bạn cũng phải biết
Bà ta khéo léo nhất đời
Nên thần thánh
Cũng phải bay xuống mà sùng bái
Đốt hương ngải để thờ bà.
Bả thường hứa, người ta kể,
Hẹn gặp riêng với bạn Hay gặp bàn chuyện lớn
Xong quên khuấy đi ngày tháng.
Thật thế sao?*

*A nhưng bạn cũng phải biết
Bạn mà có dịp gặp lại
Thì bao nhiêu lỗi kia biến mất
Trong khi thời gian bay
Bay quá mau đi là khác.
Ta duy ngã độc tôn—
Đó châm ngôn của bà.
Bả yêu bà, người ta nói,
Còn hơn tất cả ai yêu.
Thật thế sao
A nhưng bạn cũng phải biết
Phải để cho bả tin đi.
Làm sao trách được bà cho nổi
Khi bả chỉ biết yêu
Điều mà ai cũng khoái?
(Nguyễn Ngọc Bích dịch)*

Nghe xong bản nhạc, Hoàng Hậu Antoinette không tức giận. Với trí thông minh linh lợi khác thường, Hoàng Hậu coi bài hát đó chẳng qua chỉ là truyền thuyết kính tìn (a pious legend) mà thôi.

Mãi về sau này, khi Hoàng Hậu mở mắt ra và thấu hiểu bài hát thì quá muộn, lúc đó đang ở nhà giam và đao phủ trói quặt hai tay ra sau lưng đưa đi hành quyết.

Stefan Zweig, nhà viết tiểu sử lấy trường hợp của Marie Antoinette coi như một ví dụ rất đáng được chú ý trong lịch sử “có lẽ đôi khi định mệnh kéo một người không ai biết đến từ trong bóng tối và, với bàn tay huyền diệu điều khiển buộc người đó, nam giới hay nữ giới, phải vượt ra khỏi ranh giới của sự tầm thường”. Lịch sử Pháp cho thấy hai trường hợp hi hữu: Đó là Napoléon, người Corse sanh tại Ajaccio, hành trình qua Pháp được hoan nghênh nhiệt liệt như một thiên tài quân sự của nhân loại và, không có một người nào lại ám ảnh lịch sử Pháp Quốc như Công Chúa Habsburg.

Tham khảo và trích các tài liệu sau:

- (1) Cẩm nang Nhân Quyền của Luật Sư Nguyễn Hữu Thống
- (2) - Louis and Antoinette by Vincent Cronin
- Life and Death of Louis XVI by Saul K. Padover
- Secrets of Marie Antoinette by Oliver Bernier
- Marie Antoinette by Philippe and Marguerite Jallut, Library of Congress – catalog card number

